

5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/71-4-14>

УДК 332.122

Летуновська Н.Є.

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський державний університет

Letunovska Nataliia

Sumy State University

РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: ВІД МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДО МОДЕЛІ ЗДОРОВОЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

У статті наголошено на дієвості принципу поетапності регіонального розвитку з переходом від моделі економічного розвитку до моделі здорової економіки з доповненням кожної моделі переходу. Автор перевіряє гіпотезу про те, що врахування принципу поетапності є тим чинником, що визначає перспективність розвитку регіону, а за інших умов відбувається асиметричний розвиток територій усередині регіону. Здійснено порівняльний аналіз ключових параметрів рейтингу країн за інноваційністю, купівельною спроможністю, екологічністю та ін. Проведено аналіз зведених результатів всеукраїнського опитування респондентів щодо самооцінки рівня здоров'я та супутніх соціально-економічних параметрів – відчуття щастя та купівельної спроможності. Запропоновано кластерний підхід до розвитку регіонів зі СМАРТ-спеціалізацією з акцентом на сфері здоров'я.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, рівень здоров'я, рейтинг країн, Європейський регіон, кластер.

Постановка проблеми. Характерною особливістю соціально-економічного розвитку ХХІ ст. є зростання нерівномірності динаміки розвитку окремих територій, регіонів та світу в цілому. Найбільший інтерес у розрізі вивчення нерівномірності розвитку викликають, перш за все, регіональні системи. Домінуюча сьогодні парадигма здорового розвитку певним чином пересікається з теорією та практикою інклюзивного розвитку, що розвивають концепцію сталого розвитку та разом підкреслюють, що для гармонійності регіональних систем важливо не лише досягти високих, стабільних темпів розбудови економіки та збереження навколишнього середовища, а й забезпечити рівні можливості щодо реалізації людського потенціалу (працевлаштування, охорона здоров'я, культура, розвиток особистості та ін.). Логічно з розмірковувань про особливості розвитку економіки сьогодення послідовно сформулювати перехід видів розвитку регіональних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню досягнення конкурентоспроможності регіонів присвячено низку наукових праць таких учених, як: А.П. Безхлібна [1], С.С. Нестеренко [2], О.В. Кози-

рева, А.К. Козирева [3], М.Л. Беккер [4], А. Левандовська, М. Стопа, Е. Інглот-Бженк [5], В. Коварда [6], Л.О. Сигида, О.А. Біловодська [7]. Здебільшого увагу у цих дослідженнях приділено різноспрямованим аспектам соціального та економічного розвитку регіонів, їх маркетинговому позиціонуванню, упровадженню інновацій та впливу різних чинників на їх успішність чи наближення у системі відносин «центр – периферія». Праці ж учених Т. Маринич [8], Т. Пімоненко, Я. Ус, Д. Леус, С. Федина [9], Я.В. Косик, О.Ю. Чигрин [10], Є.А. Зябіної [11], В.А. Омеляненко, О.М. Омеляненко, Н.О. Артюхової [12] тяжіють до розгляду питання розвитку регіонів із позицій принципів моделі сталого розвитку з аналізом переваг та перспектив використання екологічних принципів управління регіональними одиницями. Що стосується інклюзивності та рівномірності розвитку регіонів, то ця проблематика залишається однією з найбільш обговорюваних у світі. Економісти та соціологи досліджують питання асиметрії регіонального розвитку, зростання нерівномірності розвитку територій, дивергенції, диференціації та незбалансованості розвитку. Усі ці терміни застосовують для опису ситуації неоднаковості зростання

окремих елементів, що формують країну як цілісний об'єкт [13–15].

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є перевірка гіпотези про те, що поетапність розвитку регіонів з урахуванням важливих компонентів їх життєзабезпечення є основоположним чинником, що визначає перспективність перетворень у них за принципами моделі здорового розвитку. За інших умов відбувається диспропорційність розвитку, коли всередині країни виділяються асиметрично різні регіони (відсталі та регіони-лідери).

Виклад основного матеріалу. Аналіз поняття регіональної рівності (англ. regional equality) у середовищі Google Books Ngram Viewer із початковим періодом від 70-х років минулого століття показує, що тематика регіональної рівності постійно цікавить дослідників із певним зменшенням публікаційної активності в 2015 р., але з повторним зростанням популярності досліджень у цій сфері з 2016 р. Тренд поки що залишається зростаючим (рис. 1).

На думку автора, кожний наступний вид розвитку не заперечує, а гармонійно розвиває попередні (рис. 2). Сучасний розвиток суспільних відносин об'єктивно сформував необхідність виникнення досконалішої моделі оздоровлення економіки, що передбачає не лише підтримку балансу між економічним, соціальним та екологічним складниками розвитку, а й націлена на досягнення максимально тривалих переваг території у сфері здоров'я в системі відносин «індивід – суб'єкти – надавачі послуг – місцеві органи влади». Це дасть можливість у майбутньому послабити деструктивність впливу несприятливих явищ на систему забезпечення здоров'я в регіоні. Причому під здоров'ям розуміється як економічна стабільність, позитивна соціальна та екологічна обстановка, так і здоров'я як складова частина людського потенціалу певної території.

На рисунку виділено базові відмітні особливості як чинники моделі, що визначають успішність її реаліза-

ції та є відправними точками для руху далі до імплементації наступної моделі розвитку.

У працях деяких науковців зустрічаються різні підходи до класифікації регіонів та видів регіонального розвитку. Проілюструємо вдосконаленому автором класифікацію регіонів, наведену в праці [16], згідно з якою регіони країни можливо поділити на сервісно-орієнтовані, сучасні індустріалізовані, старопромислові (ефективні та уразливі) і регіони зі SMART-спеціалізацією. SMART-спеціалізація є концепцією, яка вже впроваджена в низці країн та регіонів, що полягає у виявленні унікальних характеристик та активів певної територіальної одиниці з упровадженням нових методів управління з використанням інноваційних інструментів та з урахуванням інтересів різних зацікавлених сторін (підприємці, громадське суспільство, освітні та культурні заклади в регіоні, науково-дослідні установи) зі створенням за можливості нових конкурентних видів діяльності в регіоні. Важливо, що, наприклад, на європейському рівні перехід на принципи SMART корелює з досягненням проголошених Глобальних цілей людства та є драйвером соціально-економічного регіонального зростання [17]. Підсумовуючи це, автор стверджує, що така концепція сприяє оздоровленню територіальної економіки.

Для регіональної політики у світі у цілому до початку 90-х років минулого століття характерним було фокусування на вирівнюванні розвитку регіонів та їх усебічній інфраструктурній допомозі з інтервенцією у чітко визначені території. Проте практика переконливо довела, що агрегований вплив інфраструктурної політики часто призводив до зростання поляризації регіонів та формування системи «центр – периферія» з диспропорційним розвитком. Доречно проаналізувати досвід європейських країн щодо політики регіонального розвитку. В Іспанії регіональна політика від початку була зосереджена на комбінуванні стимулів та створенні інфраструктури, потім – на вдоскона-

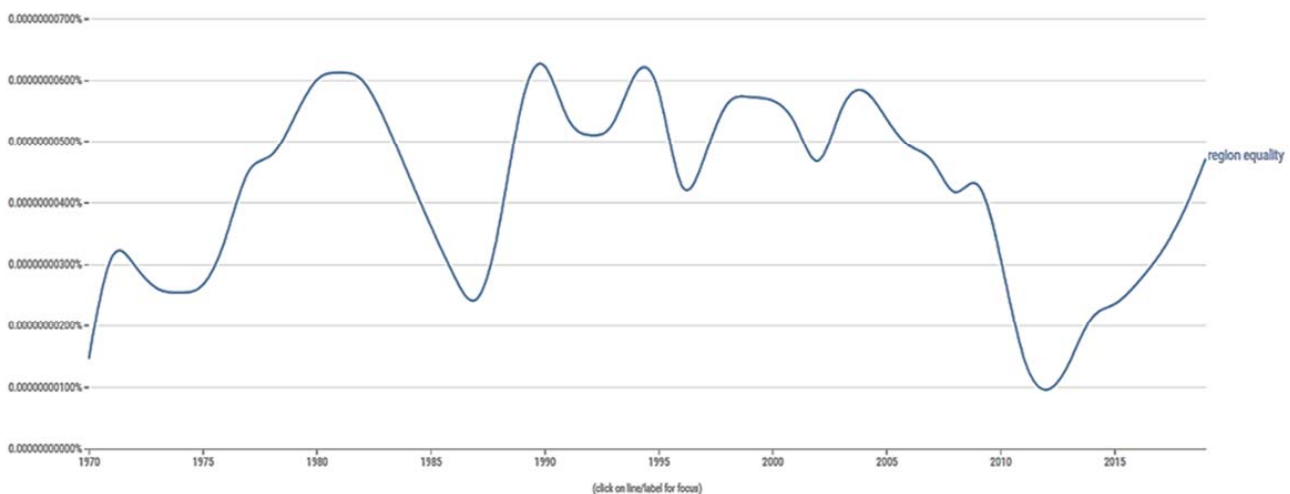
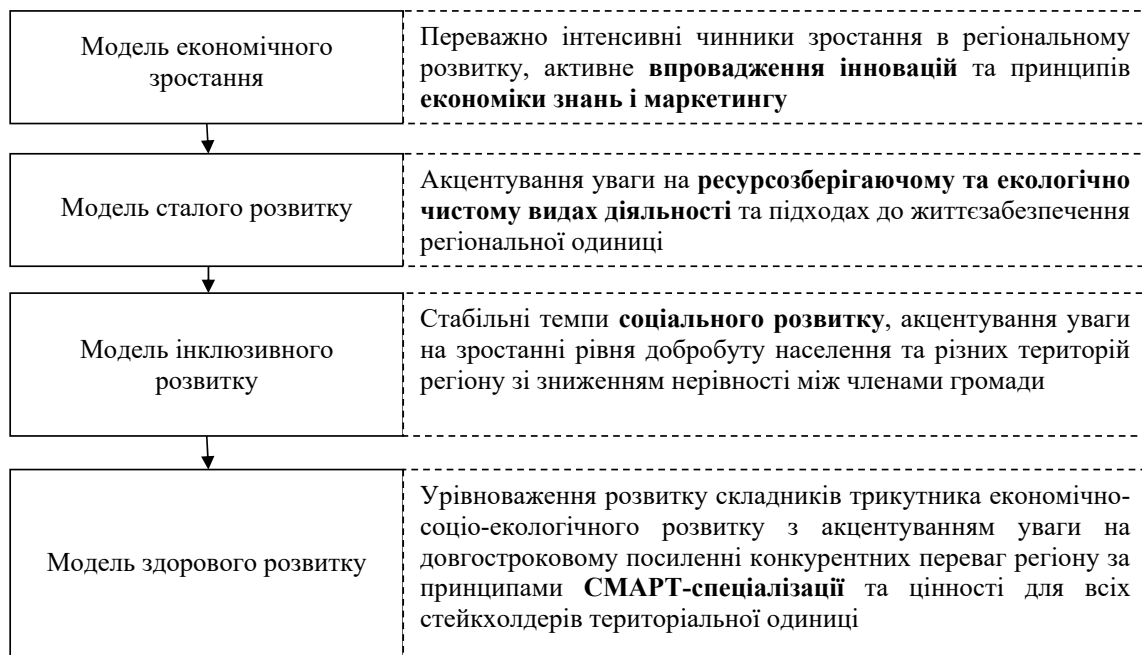

Рис. 1. Кількість наукових досліджень за тематикою регіональної рівності (побудовано в програмному середовищі Google Books Ngram Viewer)

Рис. 2. Послідовність трансформації моделей регіонального розвитку в модель оздоровлення економіки

ленні освітньої системи. Для Ірландії характерно, що регіональна політика зосереджується на інституціях, зокрема створенні сприятливих умов для ведення бізнесу та вдосконаленні надання базових соціальних послуг (освітніх, послуг системи охорони здоров'я). У Данії нові інституційні основи спрямовані на інтеграцію локальних та національних програм розвитку. Фінляндія націлена на розвиток усіх регіонів країни з підтримкою поліцентричних інституцій територіального розвитку. Словенія сконцентрована на збалансованому регіональному розвитку з підтримкою поліцентричного регіонального розвитку [18]. Щодо моделі СМАРТ-спеціалізації, то є приклад регіону Італії Емілія-Романья з регіональною інноваційною стратегією зі створенням екосистеми з тематичними платформами спеціалізації: промисловий пріоритет та соціальний (охорона здоров'я та креативні індустрії). Основними пріоритетами розвитку є здоровий та активний спосіб життя, інформаційне суспільство та інноваційні послуги. А, наприклад, у регіоні Мелардален Вестер у Швеції є ініціатива РоботДален, націлена на побудову інноваційної екосистеми з об'єднанням промислових виробників, наукових установ та державного сектору для комерціалізації технологічних рішень для промисловості, сфери охорони здоров'я [17]. Ідеї впроваджують виходячи з реальних ринкових потреб, адже кінцеві споживачі беруть участь у процесі розроблення продуктів. Ключовим елементом реалізації стратегії СМАРТ-спеціалізації на регіональному рівні є кластери, які сприяють об'єднанню зусиль та обміну досвідом. Кластери допомагають розвивати наявні сильні боки регіону та підтримувати його розвиток [19].

Порівняння важливих показників соціально-економічного розвитку низки країн дає таку картину (табл. 1).

У табл. 1 вибрані країни-лідери зі світового рейтингу країн за купівельною спроможністю населення та країни-аутсайтери з нижньої частини рейтингу. Для порівняння вибрані країни одного географічного регіону – Європейського.

З'ясуємо залежність купівельної спроможності населення як вихідного параметру верхівки побудованого на рис. 1 переходу між моделями (для моделі економічного зростання) як одного з найважливіших економічних показників, що відображає максимальну кількість товарів і платних послуг, яке середньостатистичний споживач за його рівня доходів має можливість придбати за наявні в нього кошти за існуючого рівня цін, від інших параметрів (табл. 2). Купівельна спроможність прямо залежить від частки того доходу населення, яке воно готове й може витратити на купівлю необхідних товарів.

З аналізу очевидний сильний кореляційний зв'язок між рейтингом країн за купівельною спроможністю та показниками впровадження інновацій (кореляція Пірсона 0,927 за значення тесту в майже 0%), рівнем екології та якістю медицини. Останній показник уведений як важливий параметр соціального розвитку в країні і відображає рівень забезпеченості населення країнами засобами системи охорони здоров'я та належними медичними послугами. Гіпотеза про комплексність та поетапність розвитку країни для досягнення конкурентних переваг не є спростованою. Важливо з'ясувати, як доречно кожному регіону та країні у цілому діяти на шляху до позитивних змін. Якість медицини тісно корелює з рівнем інноваційного

Вихідна таблиця для перевірки гіпотези про поетапність моделей розвитку

Країна	Місце в рейтингах				
	Купівельна спроможність населення, бали	Рівень інновацій, бали	Кількість науково-дослідних статей, шт.	Рівень екології, бали	Якість медицини, бали
Швейцарія	126,15	66,1	21379	81,5	73,1
Німеччина	125,01	56,5	104396	77,2	73,35
Фінляндія	119,42	57	10599	78,9	75,96
Данія	117,53	57,5	13979	82,5	80,17
Швеція	113,01	62,5	20421	78,7	69,15
Нідерланди	109,48	58,8	30457	75,3	75,68
Великобританія	108,54	59,8	97681	81,3	74,88
Норвегія	107,95	49,3	11803	77,7	74,51
Франція	101,21	53,7	66352	80	80,68
Бельгія	98,91	49,1	15688	73,3	74,80
Польща	74,42	40	35663	60,9	51,96
Словаччина	67,29	39,7	5322	68,3	60,23
Румунія	66,20	36	10345	64,7	55,46
Португалія	61,97	43,5	14295	67	71,88
Литва	57,29	39,2	2267	62,9	70,51
Болгарія	54,44	40	3311	57	56,20
Греція	53,80	36,8	10907	69,1	56,64
Угорщина	50,62	41,5	6701	63,7	48,05
Сербія	41,81	34,3	4523	55,2	51,74
Україна	30,24	36,3	10380	49,5	52,69

Джерело: побудовано за даними [20–24]

Таблиця 2

Парний кореляційний аналіз досліджуваних параметрів у рейтингу країн Європейського регіону

		Купівельна спроможність населення	Рівень інновацій	Кількість науково-дослідних статей	Рівень екології	Якість медицини
Купівельна спроможність населення	Кореляція Пірсона	1	,927	,505	,925	,814
	Знч.(2-сторон)		,000	,023	,000	,000
Рівень інновацій	Кореляція Пірсона	,927	1	,487	,875	,779
	Знч. (2-сторон)	,000		,029	,000	,000
Кількість науково-дослідних статей	Кореляція Пірсона	,505*	,487	1	,461*	,402
	Знч. (2-сторон)	,023	,029		,041	,079
Рівень екології	Кореляція Пірсона	,925	,875	,461*	1	,836**
	Знч. (2-сторон)	,000	,000	,041		,000
Якість медицини	Кореляція Пірсона	,814	,779	,402	,836	1
	Знч.(2-сторон)	,000	,000	,079	,000	
	N	20	20	20	20	20

розвитку за значення коефіцієнта кореляції в 0,779. Це свідчить про те, що потужні інноваційні регіони інвестують не лише у високотехнологічні галузі, а й у розвиток системи охорони здоров'я, піклуючись про якість людського потенціалу. Твердження про те, що якість життя значною мірою визначається рівнем здоров'я, можливо легко простежити на прикладі соціологічних досліджень в Україні. Об'єднані дані стосовно відповідей респондентів на запитання щодо відчуття щастя та оцінки здоров'я наведено в табл. 3.

З аналізу таблиці саме люди з оцінкою стану здоров'я на рівні «Дуже добре» та «Добре» становлять більшу частину тих, хто вважає себе щасливим (64,9% та 36,6% відповідно). Протилежно цьому більшість людей, що вважають себе нещасливими чи скоріше такими, оцінюють свій стан здоров'я на рівні «Дуже погане» (20,9% та 39,1% відповідно). Матеріальне положення більшості населення регіону є одним із важливих чинників доступності медичних послуг і вчасного попередження та лікування захво-

Результати дослідження респондентів за запитаннями щодо самооцінки рівня здоров'я та відчуття ними щастя

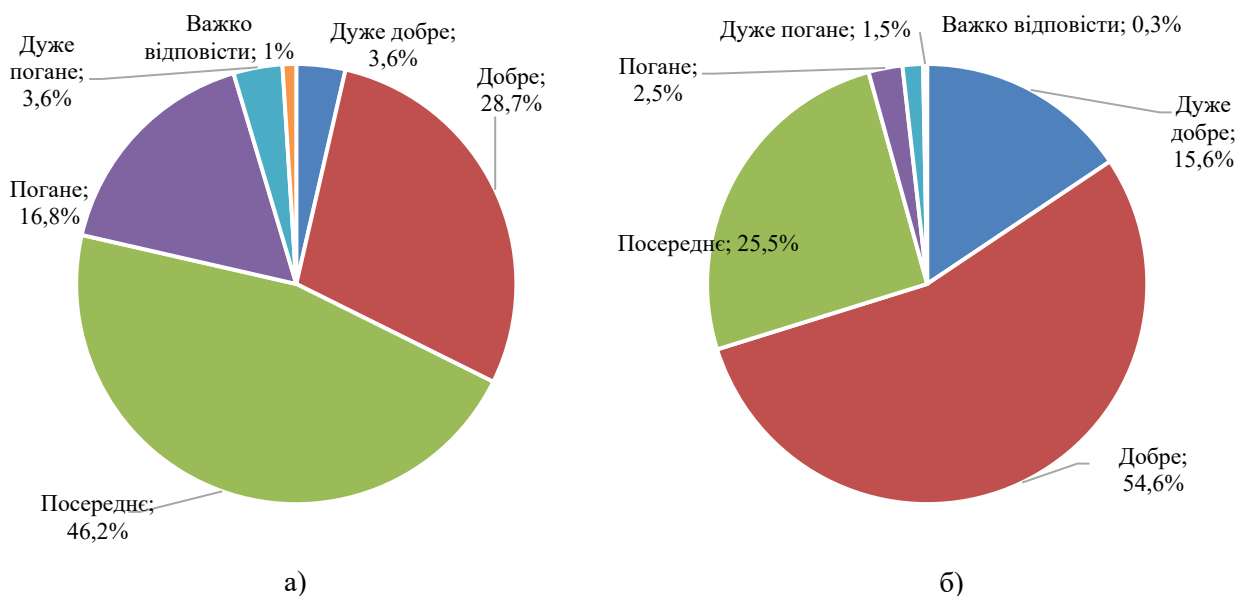
		Оцінка стану здоров'я					
		Дуже добре	Добре	Посереднє	Погане	Дуже погане	Загалом
Чи вважаєте себе щасливою людиною?	Так	64,9	36,6	20,6	13,7	9,7	26,7
	Скоріше так, ніж ні	22	37,5	30	18,4	8,9	29,5
	І так, і ні	4,6	16,9	27,5	23,1	16,8	21,6
	Скоріше ні, ніж так	2,6	4,7	11,6	22,3	20,9	10,8
	Ні	2,9	1,9	6,8	19,1	39,1	8
	Важко сказати	3	2,4	3,6	3,4	4,6	3,5
	Загалом	100	100	100	100	100	100

Джерело: сформовано на основі даних [25]

рювань. За результатами опитування населення проаналізуємо узагальнені підсумкові показники самооцінки здоров'я та рівня матеріального добробуту за крайніми положеннями тих, кому вистачає коштів лише на щоденні витрати, але вони не відкладають, та тих, хто може поза цим дозволити собі відкласти гроші та купувати навіть коштовні речі (рис. 3). З рисунку наглядно видно, що більшість респондентів, що мають вищу купівельну спроможність, оцінює свій стан здоров'я як добрий. Ті люди, яким не вистачає коштів, більшою частиною дають відповідь про те, що їхній стан здоров'я посередній. На поганому рівні оцінює своє здоров'я значно вища частина респондентів, що не мають достатньо коштів (16,8% проти 2,5% відповідно).

Наведемо приклад Сумського регіону як периферійного регіону на півночі України зі своїми сформованими перевагами та особливостями розвитку економіки та соціальної сфери на предмет можливості

розвитку SMART-спеціалізації. У цьому регіоні діє значна кількість промислових підприємств, що переважно представлені малим та мікробізнесом. Лише в м. Суми функціонує близько 3 тис підприємств, 95% з яких є мікро- та малим бізнесом. Такими, що випускають кінцевий продукт, є лише 7% із них [26]. Аналогічна ситуація й у сфері охорони здоров'я. Залишається проблемним залучення інвестицій у сферу охорони здоров'я, оскільки, наприклад, в обласному центрі проживає невелика кількість населення, що має низьку платоспроможність. Відкриваються здебільшого невеликі суб'єкти господарювання переважно діагностичного спрямування. Доцільним у розвитку регіону є застосування підходу до залучення інвестицій у створення виробництв із виготовлення обладнання медичного призначення, що може слугувати в подальшому базою для інноваційного розвитку місцевої сфери охорони здоров'я. У довгостроковій перспективі є можливість значно підвищити якість медицини в регіоні та

а) та частина опитаних, кому вистачає грошей лише на найнеобхідніші речі (товари повсякденного попиту)
б) та частина опитаних, кому вистачає коштів на придбання коштовних речей

Рис. 3. Розподіл респондентів за купівельною спроможністю та самооцінкою стану здоров'я

Джерело: сформовано на основі даних [25]

тривалість життя населення і соціальних стандартів. Окрім того, можливим є створення кластерів щодо поєднання туристичних багатств регіону та послуг закладів охорони здоров'я [27]. Для об'єднання інформації про всі пропозиції регіону доцільним є створення спеціалізованої платформи з першочерговим спрямуванням на B2C-аудиторію з подальшим доповненням напрямками B2B для пошуку взаємовигідних партнерів. Таку Інтернет-платформу зручно просувати на національному та міжнародному рівнях за допомогою арсеналу влучних та ефективних сучасних засобів Інтернет-маркетингу для привернення уваги широкого кола аудиторії. Причому створенням та просуванням цієї платформи доцільно займатися третім особам, посередникам із перспективою роботи майданчика за агрегованою моделлю (посередницька, рекламна та соціальна моделі Інтернет-проектів).

Висновки. Таким чином, автором виокремлено поетапні моделі регіонального розвитку: модель економічного зростання, модель сталого розвитку, модель інклюзивного розвитку, модель здорового розвитку зі SMART-спеціалізацією. Причому, зважаючи на останні тренди в соціально-економічному житті суспільства, пропонується розглядати SMART-спеціалізацію з можливістю зосередження кластерів навколо можливих оздоровчих/медичних переваг регіону, оскільки зростає актуальність питання забезпечення та підтримки здоров'я населення. Перспективою подальших розвідок є проведення польового дослідження щодо самооцінки здоров'я населенням територіальних одиниць та з'ясування переважаючих чинників, що спонукають респондентів дати саме таку відповідь, та предикторів можливого поліпшення стану цього параметру для певної регіональної одиниці.

Список літератури:

1. Безхлібна А.П. До питання визначення елементів та підсистем регіональної конкурентоспроможності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2020. № 31(70). С. 150–154.
2. Нестеренко С.С. Методологічні основи забезпечення стратегічного управління конкурентним розвитком регіону на основі цілепокладання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2021. № 32(71). С. 18–24.
3. Козирева О.В., Козирева А.К. Дослідження підходів до визначення центр-периферійних відносин між регіонами країни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 13. Ч. 1. С. 124–129.
4. Беккер М.Л. Формування наукового підґрунтя для ідентифікації та структуризації проблем розвитку регіону. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 89–95.
5. Lewandowska A., Stopa M., Inglot-Brzęk E. Innovativeness and entrepreneurship: socioeconomic remarks on regional development in peripheral regions. *Economics and Sociology*. 2021. № 14(2). P. 222–235. DOI:10.14254/2071-789X.2021/14- 2/12.
6. Kovarda V. Improving the theoretical and methodological framework of the system for analyzing the balanced state of social and economic development of regions. *Economic Annals-XXI*. 2020. № 186(11–12). P. 112–123. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V186-13>.
7. Сигида Л.О., Біловодська О.А. Позиціонування регіону на основі оцінки його маркетингової привабливості. *Механізм управління потенціалом інноваційного розвитку промислових підприємств* : монографія / за наук. ред. к.е.н., доц. Ю.С. Шипуліної. Суми : Папірус, 2012. С. 359–371.
8. Marynych T. Empirical assessment of long-term aspects of sustainable regional development. *Economic Annals-XXI*. 2017. № 166(7–8). P. 86–90.
9. Pimonenko T., Us J., Leus D., Fedyna S. The modern ecological and economic instruments for sustainable development. *Bulletin of Sumy State University. Economy Series*. 2017. № 2. P. 57–67.
10. Косик Я.В., Чигрин О.Ю. Глобалізація як закономірність розвитку сучасної економіки України. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 191–196.
11. Зябіна Є.А. Теоретичні аспекти формування «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2016. № 3. С. 116–121.
12. Омелянченко В.А., Омелянченко О.М., Артюхова Н.О. *Маркетинг цифрових інновацій у контексті сталого розвитку регіону. Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 72–77. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.72.
13. Манцуров І.Г. Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення. *Економіка України*. 2018. № 10(683). С. 71–87.
14. Соколова Ю.О., Тіховська Т.М. Формування інклюзивних інститутів розвитку регіону. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. С. 462–469.
15. Цимбалюк І.О. Генезис теорії інклюзивного розвитку регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 47–2. С. 26–30.
16. Нечаєва І.А. Визначення, ознаки та характеристики старопромислового регіону. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3564/1/Nechaeva_Definition.pdf.
17. SMART-спеціалізація в Україні: чому не так, як в Європі? URL: <https://www.industry4ukraine.net/bez-kategoriyi-uk/smart-specjalizacziya-v-ukrayini-chomu-ne-tak-yak-v-eyvropi/>.
18. Романюк С.А. Еволюція підходів до підтримки регіонального розвитку в країнах світу. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1829>.
19. Летуновська Н.Є. Зарубіжний та вітчизняний досвід участі підприємств у розвитку соціальної інфраструктури регіону. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2013. № 3(19). С. 43–49.
20. Рейтинг стран по покупательной способности. URL: <https://take-profit.org/statistics/purchasing-power/>.
21. Рейтинг стран по уровню медицины. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/health-care-index>.

22. Рейтинг стран мира по уровню научно-исследовательской активности. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/scientific-and-technical-activity>.
23. Рейтинг стран по уровню инноваций. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/global-innovation-index>.
24. Рейтинг стран по уровню экологии. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/ecology>.
25. Самооцінка стану здоров'я населенням України. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=768&>.
26. Zaloha O., Vakulenko I., Jasnikowski A. Prerequisites and possibilities of creating a medical engineering cluster as the part of regional territorial marketing. *Health Economics and Management Review*. 2020. № 1(2). P. 51–60. URL: <https://doi.org/10.21272/hem.2020.2-06>.
27. Rahmanov F., Aliyeva R., Rosokhata A., Letunovska, N. Tourism Management in Azerbaijan Under Sustainable Development: Impact of COVID-19. *Marketing and Management of Innovations*. 2020. № 3. P. 195–207. URL: <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.3-14>.

References:

1. Bezkhlibna A.P. (2020) Do pytannia vyznachennia elementiv ta pidsystem rehionalnoi konkurentospromozhnosti [On the question of determining the elements and subsystems of regional competitiveness]. *Scientific notes of TNU named after V.I. Vernadsky. Series: Economics and Management*, vol. 31, no. 70, pp. 150–154.
2. Nesterenko S.S. (2021) Metodolohichni osnovy zabezpechennia stratehichnogo upravlinnia konkurentnym rozvytkom rehionu na osnovi tsilepokladannia [Methodological bases of providing strategic management of competitive development of the region on the basis of goal setting]. *Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Economics and Management*, vol. 32, no. 71, pp. 18–24.
3. Kozyrieva O.V., Kozyreva A.K. (2017) Doslidzhennia pidkhodiv do vyznachennia tsentr-peryferiinykh vidnosyn mizh rehionamy krainy [Research of approaches to determining the center-peripheral relations between the regions of the country]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 13(1), pp. 124–129.
4. Bekker M.L. (2020) Formuvannia naukovo pidhruntia dlia identyfikatsii ta strukturyzatsii probem rozvytku rehionu [Formation of a scientific basis for identification and structuring of problems of development of the region]. *Businessinform*, vol. 11, pp. 89–95.
5. Lewandowska A., Stopa M., Inglot-Brzęk E. (2021) Innovativeness and entrepreneurship: socioeconomic remarks on regional development in peripheral regions. *Economics and Sociology*, vol. 14(2). P. 222–235. doi:10.14254/2071-789X.2021/14- 2/12.
6. Kovarda V. (2020) Improving the theoretical and methodological framework of the system for analyzing the balanced state of social and economic development of regions. *Economic Annals-XXI*, vol. №186(11–12), pp. 112–123. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V186-13>.
7. Syhyda L.O., Bilovodska O.A. (2012) Pozytsonuvannia rehionu na osnovi otsinky yoho marketynhovoiv pryvabyvosti [Positioning of the region based on the assessment of its marketing attractiveness]. *Mekhanizm upravlinnia potentsialom innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv* [Mechanism for managing the potential of innovative development of industrial enterprises]. Sumy: TOV "Papirus", pp. 359–371.
8. Marynych T. (2017) Empirical assessment of long-term aspects of sustainable regional development. *Economic Annals-XXI*, vol. 166(7–8), pp. 86–90.
9. Pimonenko T., Us J., Leus D., Fedyna S. (2017) The modern ecological and economic instruments for sustainable development. *Bulletin of Sumy State University. Economy Series*, vol. 2, pp. 57–67.
10. Kosyk Ya.V., Chyhryn O.Yu. (2011). Hlobalizatsiia yak zakonomirnist rozvytku suchasnoi ekonomiky Ukrainy [Globalization as a regularity of development of modern economy of Ukraine]. *Mechanism of economic regulation*, vol. 2, pp. 191–196.
11. Ziabina Ye.A. (2016) Teoretychni aspekty formuvannia "zelenoi" ekonomiky v konteksti staloho rozvytku [Theoretical aspects of the formation of a "green" economy in the context of sustainable development]. *Mechanism of economic regulation*, vol. 3, pp. 116–121.
12. Omelianenko V.A., Omelianenko O.M., Artiukhova N.O. (2021) Marketynh tsyfrovyykh innovatsii u konteksti staloho rozvytku rehionu [Marketing of digital innovations in the context of sustainable development of the region]. *Economy and state*, vol. 4, pp. 72–77. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.72.
13. Mantsurov I.H. (2018). Inklizyvnyi rozvytok yak osnova protydyi hlobalnym vyklykam siohodennia [Inclusive development as a basis for counteracting today's global challenges]. *Ukraine economy*, vol. 10(683), pp. 71–87.
14. Sokolova Yu.O., Tikhovska T.M. (2019) Formuvannia inklizyvnykh instytutiv rozvytku rehionu [Formation of inclusive institutions of regional development]. *Market infrastructure*, vol. 31, pp. 462–469.
15. Tsymbaliuk I.O. (2019) Henezys teorii inklizyvnoho rozvytku rehionu [Genesis of the theory of inclusive development of the region]. *Black Sea Economic Studies*, vol. 47–2, pp. 26–30.
16. Nechaeva I.A. Vyznachennia, oznaky ta kharakterystyky staropromyslovoho rehionu [Definitions, signs and characteristics of the old industrial region]. Available at: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3564/1/Nechaeva_Definition.pdf.
17. SMART-spetsializatsiia v Ukraini: chomu ne tak, yak v Yevropi? [SMART specialization in Ukraine: why not like in Europe?]. Available at: <https://www.industryukraine.net/bez-kategori-uk/smart-speczializacziya-v-ukrayini-chomu-netak-yak-v-yevropi>.
18. Romaniuk S.A. (2013) Evoliutsiia pidkhodiv do pidtrymky rehionalnokho rozvytku v krainakh svitu [Evolution of approaches to support regional development in the world]. *Effective economics*, vol. 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1829>.

19. Letunovska N. Ye. (2013) Zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid uchasti pidpriemstv u rozvytku sotsialnoi infrastruktury rehionu [Foreign and domestic experience of participation of enterprises in the development of social infrastructure of the region]. *Bulletin of Zaporizhia National University. Economic sciences*, vol. 3(9), pp. 43–49.

20. Reitinh stran popokupatelnoi sposobnosti [Rating of countries by purchasing power]. Available at: <https://take-profit.org/statistics/purchasing-power/>.

21. Reitinh stran po urovniu meditsyny [Ranking of countries by level of medicine]. Available at: <https://nonews.co/directory/lists/countries/health-care-index>.

22. Reitinh stran mira po urovniu nauchno-issledovatskoi aktivnosti [Ranking of countries in the world by the level of research activity]. Available at: <https://gtmarket.ru/ratings/scientific-and-technical-activity>.

23. Reitinh stran po urovniu innovatsii [Ranking of countries by level of innovation]. Available at: <https://nonews.co/directory/lists/countries/global-innovation-index>.

24. Reitinh stran po urovniu ekolohii [Environmental rating of countries]. Available at: <https://nonews.co/directory/lists/countries/ecology>.

25. Samootsinka stanu zdorovia naselenniam Ukrainy [Self-assessment of health status of the population of Ukraine]. Available at: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=768&>.

26. Zaloha O., Vakulenko I., Jasnikowski A. (2020). Prerequisites and possibilities of creating a medical engineering cluster as the part of regional territorial marketing. *Health Economics and Management Review*, no. 1(2), pp. 5–60. DOI: <https://doi.org/10.21272/hem.2020.2-06>.

27. Rahmanov F., Aliyeva R., Rosokhata A., Letunovska N. (2020) Tourism Management in Azerbaijan Under Sustainable Development: Impact of COVID-19. *Marketing and Management of Innovations*, vol. 3, pp. 195–207. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.3-14>.

РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ: ОТ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА К МОДЕЛИ ЗДОРОВОЙ СМАРТ-СПЕЦИАЛИЗАЦИИ

В статье автор акцентирует внимание на действенности принципа поэтапности регионального развития с переходом от модели экономического развития к модели здоровой экономики с дополнением каждой модели перехода. Автор проверяет гипотезу о том, что учет принципа поэтапности является тем фактором, который определяет перспективность развития региона. В ином случае происходит асимметричное развитие территорий внутри региона. Проведен сравнительный анализ ключевых параметров рейтинга стран по инновационности, покупательной способности, экологичности и др. Приведен анализ сводных результатов всеукраинского опроса респондентов относительно самооценки уровня здоровья и сопутствующих социально-экономических параметров – ощущения счастья и покупательной способности. Предложен кластерный подход к развитию регионов на основе СМАРТ-специализации с акцентом на сфере здравоохранения.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, уровень здоровья, рейтинг стран, Европейский регион, кластер.

DEVELOPMENT OF REGIONS: FROM THE MODEL OF ECONOMIC GROWTH TO THE MODEL OF HEALTHY SMART SPECIALIZATION

In the article, the author notes that many regions of Ukraine are characterized by increasing uneven socioeconomic development. According to the author, this is facilitated by observing the aggregate influence of infrastructure policy with the natural formation of the system "center – periphery" with disproportionate regional development. The article deals with the paradigm of healthy development, which intersects with the theory and practice of inclusive development and the concept of sustainable development. The analysis of the number of scientific researches on regional equality from the software environment Google Books Ngram Viewer is shown. Graphically, the distinctive features of the factors of regional development models determine the success of their implementation and starting points for the movement to meet the conditions of the following models. The article emphasizes the effectiveness of gradual regional development with the transition from the economic growth model to the model of a healthy economy with each transition model. Examples of practical approaches to regional development in the countries of the European geographical region are given. The author tests the hypothesis that taking into account the principle of phasing is the factor that determines the prospects for the region's development, and under other conditions, there is an asymmetric development of territories within the area. The comparative analysis of critical parameters of the rating of countries on innovation, purchasing power, environmental friendliness, etc. is carried out. The author analyzes the consolidated results of the all-Ukrainian survey of respondents on self-assessment of health and related socioeconomic parameters – a sense of happiness and purchasing power. To find out the predominant factors that motivate respondents to assess their level of health at the level they subjectively indicate, it is advisable to conduct field research. A cluster approach to the development of regions with SMART specialization with an emphasis on health is proposed. To combine information about all the region's proposals, the author considers it appropriate to create a specialized platform with a primary focus on the B2C audience, followed by the addition of B2B areas to find mutually beneficial partners.

Key words: socioeconomic development, health level, ranking of countries, European region, cluster.